

Polityka Senioralna w projekcie *Samorząd Przyjazny Seniorom*

Struktura dokumentu jest następująca:

I. Wprowadzenie

1. Wstęp
2. Streszczenie dokumentu
3. Podstawy prawne dla Polityki Senioralnej
4. Podstawy teoretyczne prowadzenia polityki senioralnej
5. Metodologia opracowania dokumentu

II. Diagnoza sytuacji seniorów w Polsce i Słowacji

1. Wprowadzenie metodologiczne
2. Dane statystyczne
3. Analizy jakościowe
4. Wnioski i rekomendacje

III. Agenda Polityki Senioralnej

1. Cele strategiczne i krótkookresowe
2. Matryca priorytetów i działań wdrożeniowych
3. Mierniki osiągnięcia sukcesu
4. Sposób zarządzania wdrażaniem Polityki Senioralnej.

FORMATKA DOKUMENTU

I. Wprowadzenie

1. Wstęp

Polityka Senioralna Gminy Stary Sącz jest dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki działań samorządu na rzecz osób starszych w perspektywie najbliższych lat. Powstała w odpowiedzi na postępujące zmiany demograficzne, wzrost liczby mieszkańców w wieku senioralnym oraz potrzebę tworzenia rozwiązań umożliwiających aktywne, bezpieczne i godne starzenie się w środowisku lokalnym. Dokument stanowi wyraz odpowiedzialności samorządu za budowanie wspólnoty opartej na solidarności międzypokoleniowej, współpracy oraz poszanowaniu doświadczenia i potencjału osób starszych.

Przedstawiona polityka nie ogranicza się wyłącznie do wskazania kierunków wsparcia seniorów. Jej celem jest stworzenie spójnego systemu działań obejmujących profilaktykę zdrowotną, rozwój usług społecznych

i opiekuńczych, aktywizację społeczną i obywatelską, bezpieczeństwo, edukację oraz wzmacnianie więzi międzypokoleniowych. Dokument opiera się na rzetelnej diagnozie sytuacji lokalnej, wynikach badań społecznych oraz doświadczeniach partnerów uczestniczących w realizacji projektu „Samorząd Przyjazny Seniorom”. Uwzględnia również krajowe i regionalne kierunki rozwoju polityki senioralnej oraz dobre praktyki wypracowane podczas współpracy transgranicznej.

Istotnym przesłaniem niniejszego dokumentu jest przekonanie, że seniorzy są aktywnymi współtwórcami życia społecznego, a nie jedynie odbiorcami usług publicznych. Ich wiedza, doświadczenie, aktywność i zaangażowanie stanowią cenny kapitał społeczny Gminy Stary Sącz. Dlatego planowane działania zmierzają do tworzenia warunków sprzyjających jak najdłuższemu zachowaniu samodzielności, aktywności i wysokiej jakości życia osób starszych, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniego wsparcia w sytuacjach wymagających pomocy.

Opracowanie dokumentu było możliwe dzięki zaangażowaniu wielu osób i instytucji. Szczególne podziękowania kierujemy do przedstawicieli władz samorządowych Gminy Stary Sącz, pracowników Urzędu Miejskiego oraz Centrum Usług Społecznych, członków Rady Seniorów, Uniwersytetu Trzeciego Wieku, organizacji pozarządowych, liderów lokalnych i wszystkich seniorów, którzy uczestniczyli w badaniach, konsultacjach społecznych, warsztatach i spotkaniach projektowych. Ich doświadczenie, otwartość oraz gotowość do dzielenia się opiniami pozwoliły stworzyć dokument odpowiadający rzeczywistym potrzebom mieszkańców.

Wyrażamy również wdzięczność partnerom projektu oraz ekspertom za wkład merytoryczny, wymianę doświadczeń i wypracowanie rozwiązań, które wzmacniają lokalną politykę senioralną. Mamy nadzieję, że niniejszy dokument stanie się skutecznym narzędziem wspierającym rozwój Gminy Stary Sącz jako miejsca przyjaznego osobom starszym, sprzyjającego aktywności, integracji i budowaniu wysokiej jakości życia wszystkich mieszkańców.

2. Streszczenie dokumentu

Polityka Senioralna Gminy Stary Sącz jest dokumentem strategicznym wyznaczającym kierunki rozwoju lokalnej polityki wobec osób starszych w perspektywie kolejnych lat. Dokument został opracowany w odpowiedzi na postępujące procesy starzenia się społeczeństwa oraz rosnące znaczenie działań wspierających aktywne, zdrowe i bezpieczne starzenie się mieszkańców. Opracowanie stanowi efekt współpracy przedstawicieli samorządu, instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, środowisk senioralnych oraz ekspertów, a jego założenia oparto na diagnozie

społecznej, analizie danych statystycznych i obowiązujących dokumentach strategicznych.

Pierwsza część dokumentu przedstawia uwarunkowania opracowania Polityki Senioralnej. Omówiono w niej podstawy prawne prowadzenia polityki senioralnej na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Szczególne znaczenie przypisano dokumentom Województwa Małopolskiego, w tym Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” oraz Programowi Strategicznemu „Srebrna Małopolska 2030”, które wyznaczają regionalne kierunki działań w zakresie zdrowia, aktywności społecznej, opieki oraz rozwoju srebrnej gospodarki. Zaprezentowano również rozwiązania funkcjonujące w Powiecie Nowosądeckim oraz działania podejmowane przez Gminę Stary Sącz, wśród których kluczowe znaczenie mają utworzenie Rady Seniorów Gminy Stary Sącz, rozwój działalności Centrum Usług Społecznych oraz wdrażanie lokalnych programów wsparcia i ulg dla osób starszych.

W dalszej części przedstawiono metodologię opracowania dokumentu. Proces miał charakter partnerski i partycypacyjny oraz obejmował analizę danych zastanych, analizę dokumentów strategicznych, badania jakościowe i ilościowe, wywiady indywidualne, konsultacje środowiskowe, analizę SWOT oraz warsztaty z udziałem przedstawicieli różnych środowisk. Istotnym elementem procesu były wizyty studyjne realizowane zarówno w kraju, jak i u partnerów zagranicznych, umożliwiające poznanie dobrych praktyk w zakresie polityki senioralnej. Zwieńczeniem prac były konsultacje społeczne oraz warsztaty strategiczne, podczas których wypracowano kierunki dalszych działań.

Drugą część dokumentu stanowi diagnoza sytuacji seniorów. Przedstawiono w niej dane demograficzne wskazujące na systematyczny wzrost liczby mieszkańców w wieku 60+ przy jednoczesnym niewielkim spadku ogólnej liczby ludności. W latach 2020–2025 liczba seniorów wzrosła o blisko 13%, co potwierdza postępujący proces starzenia się społeczności lokalnej. Analiza porównawcza z gminą wiejską Grybów wykazała, że Stary Sącz charakteryzuje się starszą strukturą wieku mieszkańców oraz mniej korzystnymi prognozami demograficznymi, co będzie skutkowało zwiększonym zapotrzebowaniem na usługi społeczne, zdrowotne i opiekuńcze.

Istotnym elementem diagnozy były badania jakościowe przeprowadzone wśród mieszkańców. Łącznie objęły one ponad 250 osób i pozwoliły określić najważniejsze potrzeby oraz oczekiwania seniorów. Do najczęściej wskazywanych problemów należały ograniczony dostęp do rehabilitacji i specjalistycznej opieki zdrowotnej, trudności finansowe, samotność oraz brak poczucia bycia potrzebnym. Jednocześnie respondenci pozytywnie ocenili dotychczasowe działania samorządu, wskazując jednak potrzebę dalszego

rozwoju usług środowiskowych, poprawy dostępności transportu, zwiększenia oferty aktywizacyjnej oraz wsparcia w zakresie kompetencji cyfrowych. Za najważniejsze obszary polityki senioralnej uznano zdrowie, bezpieczeństwo oraz opiekę świadczoną w miejscu zamieszkania.

Wnioski płynące z diagnozy wskazują, że Gmina Stary Sącz dysponuje znacznym potencjałem instytucjonalnym i społecznym do prowadzenia skutecznej polityki senioralnej. Szczególnie istotną rolę odgrywają Centrum Usług Społecznych, Uniwersytet Trzeciego Wieku, Rada Seniorów oraz liczne organizacje społeczne i grupy nieformalne angażujące osoby starsze w życie lokalnej wspólnoty. Jednocześnie proces starzenia się mieszkańców wymaga systematycznego rozwijania usług opiekuńczych, profilaktyki zdrowotnej, rehabilitacji, działań przeciwdziałających samotności oraz inicjatyw wzmacniających aktywność obywatelską seniorów.

Ostatnia część dokumentu przedstawia założenia wdrożeniowe Polityki Senioralnej. Określono w niej cele strategiczne i operacyjne, które koncentrują się na trzech priorytetach: promocji profilaktyki zdrowotnej, zwiększaniu bezpieczeństwa osób starszych oraz wspieraniu aktywnego spędzania czasu wolnego. Ich realizacja będzie odbywać się poprzez współpracę samorządu z instytucjami publicznymi, organizacjami pozarządowymi, Radą Seniorów, środowiskami lokalnymi oraz partnerami projektu transgranicznego. Dokument przewiduje również opracowanie matrycy działań wdrożeniowych, określenie odpowiedzialnych podmiotów, źródeł finansowania oraz systemu monitorowania efektów.

Przyjęta Polityka Senioralna ma charakter długofalowy i stanowi podstawę prowadzenia spójnych działań odpowiadających na wyzwania wynikające ze zmian demograficznych. Jej wdrażanie ma przyczynić się do poprawy jakości życia osób starszych, zwiększenia ich samodzielności, bezpieczeństwa i uczestnictwa w życiu społecznym, a także do budowania Gminy Stary Sącz jako miejsca przyjaznego starzeniu się, wykorzystującego potencjał i doświadczenie seniorów jako ważnego kapitału rozwoju lokalnej wspólnoty.

3. Podstawy prawne dla Polityki Senioralnej

Akty prawne wyższego stopnia uzupełnia Ekspert Główny

Akty prawne na poziomie województwa małopolskiego:

Najważniejsze akty i dokumenty Województwa Małopolskiego

- Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” – dokument strategiczny województwa, który uwzględnia wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa, aktywizacją osób starszych, zdrowiem, opieką oraz rozwojem srebrnej gospodarki. https://www.malopolska.pl/dla-mieszkanca/zdrowie-i-polityka-spoeczna/senior?utm_source=chatgpt.com
- Program Strategiczny „Srebrna Małopolska 2030” – najważniejszy regionalny dokument operacyjny dotyczący polityki senioralnej, obejmujący działania w obszarach: zdrowia i opieki, aktywizacji społecznej, aktywizacji zawodowej seniorów, przestrzeni i mieszkalnictwa przyjaznego starzeniu się https://www.senioralna.malopolska.pl/o-kierunkach-dzialan-dla-seniorow/?utm_source=chatgpt.com
- Uchwała Nr LXXII/1069/23 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 25 września 2023 r. w sprawie nadania statutu Małopolskiej Radzie ds. Polityki Senioralnej. Uchwała określa zasady funkcjonowania wojewódzkiego organu konsultacyjno-doradczego odpowiedzialnego za wspieranie rozwoju polityki senioralnej w regionie.
- Uchwały Zarządu Województwa Małopolskiego dotyczące realizacji konkursów i programów dla seniorów, m.in.: „Aktywny Senior”, „Wiek Seniora, a Wigor Juniora”, „Małopolska uczy i pomaga przez całe życie”. Programy te wspierają aktywizację społeczną, edukację, zdrowie i integrację osób starszych https://www.senioralna.malopolska.pl/posiedzenie-malopolskiej-rady-ds-polityki-senioralnej/?utm_source=chatgpt.com
- Działalność Małopolskiej Rady ds. Polityki Senioralnej, powołanej przez Samorząd Województwa Małopolskiego jako organ opiniodawczo-doradczy w zakresie polityki senioralnej i solidarności międzypokoleniowej. Rada działa nieprzerwanie od 2013 roku.

Akty prawne na poziomie Powiatu Nowosądeckiego

W Powiecie Nowosądeckim nie funkcjonuje obecnie odrębna, przyjęta uchwałą Rady Powiatu „Polityka Senioralna Powiatu Nowosądeckiego” w formie dokumentu strategicznego dostępnego w BIP. Działania na rzecz seniorów realizowane są głównie poprzez programy, partnerstwa oraz zadania finansowane przez Powiat. Do najważniejszych uchwał i dokumentów związanych pośrednio z polityką senioralną należą:

- Porozumienie dotyczące tworzenia Sądeckiej Polityki Senioralnej zawarte pomiędzy Zarządem Powiatu Nowosądeckiego a Sądeckim Uniwersytetem Trzeciego Wieku. Na jego podstawie rozwijane są działania w zakresie edukacji, aktywizacji społecznej, profilaktyki zdrowotnej i wsparcia organizacji senioralnych. Pierwsze porozumienie podpisano **11 stycznia 2018 r.** Link:

https://www.old.malopolskaonline.pl/rozmaitosci%2CKolejny_rok_wspolpracy_Powiatu_Nowosadeckiego_z_Uniwersytetem_Trzeciego_Wieku_zdjecia-25455.html?utm_source=chatgpt.com

- Coroczne uchwały budżetowe i wieloletnie prognozy finansowe Powiatu Nowosądeckiego, w których zabezpieczane są środki na zadania społeczne, zdrowotne i projekty skierowane do osób starszych.
- Uchwały dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi realizującymi zadania na rzecz seniorów, w tym konkursy grantowe i programy wspierające aktywność osób starszych realizowane przez Powiat. Przykład: Uchwała Nr 174/XVII/25 Rady Powiatu Nowosądeckiego z dnia 21 listopada 2025 r. w sprawie Programu Współpracy Powiatu Nowosądeckiego z Organizacjami Pozarządowymi na rok 2026. Link: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2025/7011/akt.pdf?utm_source=chatgpt.com

Akty prawne na poziomie Miasta i Gminy Stary Sącz.

Realizacją bieżących zadań z zakresu polityki społecznej (w tym senioralnej) Gminy Stary Sącz realizuje Centrum Usług Społecznych w Starym Sączu. Polityka senioralna Gminy Stary Sącz rozwija się szczególnie intensywnie od 2024 roku i obejmuje działania organizacyjne, społeczne oraz programy wsparcia dla osób starszych. Najważniejszym krokiem było utworzenie Rady Seniorów Gminy Stary Sącz.

- **Uchwała Nr VII/100/2024 Rady Miejskiej w Starym Sączu z dnia 30 września 2024 r. w sprawie nadania statutu Radzie Seniorów Gminy Stary Sącz.** Uchwała określiła zasady działania rady, tryb wyboru jej członków oraz zakres kompetencji. Rada Seniorów została powołana jako organ konsultacyjny, doradczy i inicjatywny reprezentujący środowisko osób starszych. Do jej zadań należy opiniowanie spraw dotyczących seniorów, współpraca z samorządem, zgłaszanie inicjatyw społecznych oraz wspieranie aktywności obywatelskiej i integracji osób starszych. Link: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2024/6267/akt.pdf?utm_source=chatgpt.com
- **UCHWAŁA NR XXIV/333/2025 Rady Miejskiej w Starym Sączu z dnia 28 listopada 2025 r. w sprawie ustanowienia świadczenia na rzecz rodziny „StaryDobrySącz 2.0”.** W treści wskazano, że program obejmuje: świadczenie dla seniorów 70+, wysokość 5 zł miesięcznie, realizację przez Centrum Usług Społecznych w Starym Sączu, warunek braku zaległości w opłatach za odpady komunalne. Link: <https://starysacz.um.gov.pl/24661/znizki-i-ulgi-w-oplatach->

za-odpady-sprawdz-komu-przysluguja-i-jak-ja-otrzymac/?utm_source=chatgpt.com

- W Starym Sączu i gminach objętych porozumieniem z MPK Nowy Sącz obowiązują ulgi dla seniorów w komunikacji miejskiej. Najważniejsze zniżki: osoby, które ukończyły 70 lat, mogą korzystać z bezpłatnych przejazdów MPK na podstawie: imiennego biletu elektronicznego lub biletu „zerowego” pobranego od kierowcy oraz dokumentu potwierdzającego wiek i tożsamość. Stary Sącz należy do gmin objętych porozumieniem międzygminnym z MPK Nowy Sącz, dlatego ulgi obowiązują także mieszkańców gminy korzystających z tej komunikacji. Link: https://edziennik.malopolska.uw.gov.pl/WDU_K/2019/7454/akt.pdf?utm_source=chatgpt.com

4. Podstawy teoretyczne prowadzenia polityki senioralnej

Ten podrozdział opracowuje Ekspert strategiczny.

5. Metodologia opracowania dokumentu

Ekspert strategiczny skrótkowo opisze metodologię całego procesu powstawania dokumentu.

Prace nad Polityką Senioralną Gminy Stary Sącz prowadzone były w modelu partnersko-ekspertskim, z udziałem przedstawicieli jednostek samorządu terytorialnego, instytucji pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, środowisk senioralnych oraz ekspertów z zakresu polityki społecznej. Proces obejmował trzy główne etapy: diagnozę, opracowanie planu operacyjnego oraz konsultacje społeczne przeprowadzone w ramach warsztatów lokalnych (grudzień 2025 r.).

W diagnozie zastosowano następujące narzędzia:

- analizę danych zastanych (GUS, OPS, dane gminne),
- analizę dokumentów strategicznych,
- wywiady indywidualne pogłębione (IDI) z seniorami,
- konsultacje środowiskowe,
- mapowanie potrzeb społecznych,
- analizę SWOT w obszarze polityki senioralnej.

Celem diagnozy było określenie kluczowych problemów, potrzeb oraz zasobów lokalnej społeczności senioralnej. W opracowaniu Polityki Senioralnej Gminy Stary

Sącz zaangażowanych było wiele osób na różnych etapach procesu. Dominowały osoby w wieku produkcyjnym oraz seniorzy aktywni społecznie, co zapewniło zarówno perspektywę instytucjonalną, jak i użytkowników końcowych.

Zastosowane metody pracy miały charakter partycypacyjny, diagnostyczny i strategiczny. Pozwoliło to kompleksowe skompletowanie danych przeznaczonych do dokumentu odpowiadającego rzeczywistym potrzebom lokalnej społeczności oraz możliwego do efektywnej implementacji przez wszystkich partnerów.

Opracowanie dokumentu poprzedził szereg spotkań i warsztatów (zarówno lokalnych jak i transgranicznych) zrealizowanych w następującym porządku:

- **17 -18 czerwca 2025 r. – warsztaty diagnostyczne, Stary Sącz.** Z ramienia Gminy Stary Sącz udział wzięli: Burmistrz Starego Sącza, Kierownik Referatu Finansowania Rozwoju wraz z pracownikami, Kierownik i pracownicy Centrum Usług Społecznych, Kierownik Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Ekspert Wspierający oraz przedstawiciele środowisk Senioralnych.
- **26 września 2025 r. – wizyta studyjne, Stara Lubownia.** Z ramienia Gminy Stary Sącz udział wzięli: pracownicy Referatu Finansowania Rozwoju, pracownicy Centrum Usług Społecznych, Ekspert Wspierający oraz przedstawiciele środowisk Senioralnych.
- **20 października 2025 r. – wizyta studyjna, Limanowa.** Z ramienia Gminy Stary Sącz udział wzięli: pracownicy Referatu Finansowania Rozwoju, pracownicy Centrum Usług Społecznych, Ekspert Wspierający oraz przedstawiciele środowisk Senioralnych.
- **24 października 2025 r. – wizyta studyjna, Spiska Bela.** Z ramienia Gminy Stary Sącz udział wzięli: pracownicy Referatu Finansowania Rozwoju, pracownicy Centrum Usług Społecznych, Ekspert Wspierający oraz przedstawiciele środowisk Senioralnych.
- **22 listopada 2025 r. – wizyta studyjna, Stary Sącz.** Z ramienia Gminy Stary Sącz udział wzięli: Burmistrz Starego Sącza wraz z Zastępcą, Kierownik Referatu Finansowania Rozwoju wraz z pracownikami, Kierownik i pracownicy Centrum Usług Społecznych, Kierownik Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Ekspert Wspierający oraz przedstawiciele środowisk Senioralnych. Wizyta studyjna rozpoczęła się od prezentacji partnera w Centrum Kultury i Sztuki im. Ady Sari. Goście wizyty mieli okazję przyjrzeć się z bliska działaniom Uniwersytetu Trzeciego Wieku, zlokalizowanego w tym samym budynku. Z powodu niesprzyjającej pogody (intensywne opady śniegu) zakończenie i podsumowanie wizyty odbyło się w Restauracji Szklarnia w Gołkowicach Dolnych (gm. Stary Sącz).

Pośród palety działań Gminy Stary Sącz trudno wybrać te, które dedykowane są wyłącznie Seniorom. Na ten fakt wpływają przede wszystkim rozbudowane

więzy międzypokoleniowe oraz szerokie wykorzystywanie potencjału miejsc i ludzi niezależnie od ich wieku. Wybierając trzy dobre praktyki kierować się należy przede wszystkim ich wpływem na szeroko pojmowaną społeczność lokalną. Na wstępie należy zaznaczyć, że Gmina Stary Sącz położona jest w terenie nie tyle rozległym, co trudnym. Owe trudności wynikają nie tylko ze stosunkowo nielicznych zwartych skupisk ludzkich i uwarunkowań terenowych ale i specyficznej mentalności utrudniającej wielu seniorom otwarcie się na nowe formy aktywności społecznej. Jako trzy główne dobre praktyki Gminy wskazano: Działalność Uniwersytetu Trzeciego Wieku oraz otwartość na współpracę i inicjatywy oddolne (m.in. wsparcie merytoryczne i finansowe na działalność: Dziennego Domu Seniora, Rady Seniorów, Stowarzyszenia Miasto Świętej Kingi oraz inne grupy zrzeszające seniorów, takie jak Koła Gospodyń wiejskich.). Trzecią dobrą praktyką zaprezentowaną uczestnikom spotkania była działalność Centrum Usług Społecznych. Warto podkreślić, że spośród wszystkich czterech partnerów lokalnych projektu jedynie gmina Stary Sącz może pochwalić się przekształceniem wcześniejszego Ośrodka Pomocy Społecznej w CUS. W czasie, gdy OPS odpowiadał przede wszystkim za pomoc społeczną (głównie finansową) osobom, które jej potrzebowały, CUS odpowiada za cały system lokalnych usług społecznych, a pomoc społeczna jest tylko jednym z jego elementów. Celem jest zapewnienie mieszkańcom dostępu do różnych usług w jednym miejscu i ich lepsza koordynacja.

W czasie wizyt studyjnych ich uczestnicy mieli możliwość zapoznania się nie tylko z samymi miastami, ale – przede wszystkim – podejmowanymi tam działaniami skierowanymi dla seniorów i ich najbliższych.

22 grudnia 2025 r. odbyło się spotkanie lokalne (warsztaty) połączone z konsultacjami społecznymi. Zgromadziło osoby aktywnie zaangażowane w działania na rzecz seniorów na terenie Gminy Stary Sącz. Wśród uczestników znaleźli się przedstawiciele środowisk senioralnych oraz reprezentanci instytucji i organizacji działających na rzecz osób starszych. Ze strony Gminy Stary Sącz w wydarzeniu uczestniczyli również Burmistrz Starego Sącza, przedstawiciele kierowników oraz pracowników Urzędu Miejskiego w Starym Sączu.

Podczas spotkania zaprezentowano wyniki analizy sytuacji osób starszych na terenie Gminy Stary Sącz, uwzględniającej różnorodne środowiska senioralne. Przedstawiono także podsumowanie wizyt studyjnych realizowanych u poszczególnych partnerów projektu.

W dalszej części szczegółowo omówiono efekty diagnozy programu, analizując jej treść w kontekście działań samorządu. Uczestnicy zgłosili dodatkowe spostrzeżenia oraz uwagi. Istotnym elementem spotkania była również dyskusja nad rekomendacjami wypracowanymi przez zespoły projektowe, które stanowiąc będą podstawę dalszych działań.

Spotkanie stanowiło podsumowanie części warsztatowo-studyjnej projektu oraz umożliwiło wypracowanie dodatkowych założeń do tworzonej strategii senioralnej, zarówno w wymiarze lokalnym – Gminy Stary Sącz, jak i w ujęciu transgranicznym.

W ramach pracy warsztatowej uczestnicy spotkania lokalnego otrzymali do wypełnienia anonimową ankietę w formie formularza składającego się z dwunastu pytań podzielonych na dwie części: A. Oceny zaprezentowanych dobrych praktyk, B. Katalogu dobrych praktyk – istniejących i proponowanych.

12 – 13 marca 2026 r. w Krakowie odbyły się warsztaty strategiczne podsumowujące dotychczasowe wyniki pracy nad projektem. Ich uczestnicy dokonali także analizy SWOT potrzeb seniorów na swoim terenie.

II. Diagnoza sytuacji seniorów w Polsce i Słowacji

1. Wprowadzenie metodologiczne

Ekspert strategiczny krótko opisze zastosowane metody i narzędzia diagnozy sprawdzone w trakcie realizacji projektu oraz w innych realizacjach.

Gmina Stary Sącz prowadzi działania mające na celu systemowe rozpoznanie potrzeb osób starszych, co stanowi podstawę do opracowania lokalnej polityki senioralnej. W tym celu przeprowadzono dwie diagnozy środowiska seniorów, oparte na badaniach ankietowych w formie papierowej. Łącznie udział w nich wzięło ponad 250 osób, co pozwoliło uzyskać stosunkowo szeroki obraz sytuacji i oczekiwań mieszkańców w wieku senioralnym.

Pierwsza diagnoza została zrealizowana przez Centrum Usług Społecznych w Starym Sączu. Jej celem było określenie najważniejszych problemów i potrzeb seniorów w zakresie codziennego funkcjonowania, dostępu do usług społecznych i zdrowotnych oraz aktywności społecznej. Ankieta dotyczyła m.in. oceny dostępności wsparcia instytucjonalnego, poziomu integracji społecznej oraz zapotrzebowania na usługi opiekuńcze i aktywizujące. Badanie miało charakter lokalny i służyło bieżącemu planowaniu usług społecznych przez CUS.

Druga diagnoza została przeprowadzona w ramach projektu „Samorząd Przyjazny Seniorom”, realizowanego przez Gminę Stary Sącz we współpracy z partnerami krajowymi i zagranicznymi. Jej celem było szersze rozpoznanie potrzeb osób starszych w kontekście tworzenia długofalowej polityki senioralnej. Ankieta obejmowała kwestie społeczne, zdrowotne, kulturalne oraz oczekiwania seniorów wobec działań samorządu. Również w tym przypadku zastosowano formę papierową, co umożliwiło udział osobom mającym ograniczony dostęp do narzędzi cyfrowych.

Obie diagnozy miały charakter uzupełniający – pierwsza koncentrowała się na bieżących usługach społecznych, druga na perspektywie strategicznej. Wspólny wynik badań, oparty na opiniach ponad 250 respondentów, stanowi istotną bazę wiedzy dla władz gminy w zakresie planowania działań skierowanych do seniorów.

Zebrane dane zostaną wykorzystane do opracowania dokumentu strategicznego dotyczącego polityki senioralnej Gminy Stary Sącz. Ma on określić główne kierunki działań w obszarze wsparcia osób starszych, w tym rozwój usług społecznych, aktywizację seniorów oraz współpracę z organizacjami pozarządowymi i instytucjami lokalnymi.

2. Dane statystyczne

Ekspert strategiczny zaprezentuje główne dane statystyczne w Polsce i w układzie europejskim i ponad europejskim. Główny Partner Transgraniczny (kraj Preszowski) podaje dane dla Słowacji i Kraju Preszowskiego.

Stary Sącz jest jednym z najstarszych miast w Polsce. Kluczowym momentem w jego historii był rok 1257, kiedy to książę Bolesław Wstydlivy przekazał te ziemie swojej żonie, księżnej Kindze (późniejszej świętej), która zorganizowała tam ośrodek miejski i ufundowała klasztor klarysek. Sama Kinga pochodziła z królewskiego węgierskiego rodu Arpadów.

Położony jest w południowej części Województwa Małopolskiego w Powiecie Nowosądeckim w widłach rzek Dunajec i Poprad. Jest gminą miejsko- wiejską. W jej skład wchodzi: miasto Stary Sącz oraz 15 sołectw: Barcice, Barcice Dolne, Gaboń, Gaboń-Praczka, Gołkowice Dolne, Gołkowice Górne, Łazy Biegonickie, Moszczenica Niżna, Moszczenica Wyżna, Mostki, Myślec, Popowice, Przysietnica, Skrudzina i Wola Krogulecka. Zajmuje powierzchnię około 101 km² (10 098 ha), z czego: Miasto Stary Sącz zajmuje około 15 km², gmina około 86 km².

2.1. Gmina Stary Sącz – struktura demograficzna

Miasto i Gminę Stary Sącz zamieszkuje 23 480 osób (stan na koniec roku 2025). Na podstawie danych z lat 2020 – 2025 można zauważyć, że gmina doświadcza jednocześnie niewielkiego spadku liczby mieszkańców oraz postępującego starzenia się społeczeństwa – liczba osób 60+ wzrosła o prawie 13% w ciągu pięciu lat.

Dane za lata	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Liczba ludności ogółem	23 739	23 700	23 672	23 630	23 556	-
Liczba mężczyzn ogółem	11 824	11 808	11 774	11 779	11 725	-
Liczba kobiet ogółem	11 915	11 892	11 898	11 851	11 839	-
Liczba osób 60 + ogółem	4 728	4 859	5 169	5 321	5 284	5 336
Obecna liczba ludności	-	-	-	-	-	23 480

Tabela nr 1. Struktura demograficzna Miasta i Gminy Stary Sącz

Na podstawie powyższej tabeli można wyliczyć, iż w latach 2020 – 2025 nastąpił spadek liczby mieszkańców o 259 osób (z 23 739 do 23 480, procentowo –1,09%). W temacie osób 60+ nastąpił przyrost rzędu 608 osób (z 4 728 do 5 336 osób, procentowo +12,9%).

Dane GUS dla gmin wskazują strukturę wieku według ekonomicznych grup wieku: przedprodukcyjny (0–17 lat), produkcyjny (kobiety 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata) oraz poprodukcyjny. Dla lat 2020–2024 dostępne są pełne dane, natomiast za 2025 r. GUS nie opublikował jeszcze oficjalnej struktury wieku na poziomie gmin. Na podstawie danych GUS dla Gminy Stary Sącz:

Rok	Wiek przedprodukcyjny	Wiek produkcyjny	Wiek poprodukcyjny
2020	ok. 21,6%	ok. 60,3%	ok. 18,1%
2021	21,3%	59,5%	19,2%
2022	21,0%	58,9%	20,1%
2023	20,8%	58,3%	20,9%
2024	20,5%	57,8%	21,7%
2025	brak oficjalnych danych GUS dla gmin		

Tabela 2: Procentowy udział grup wiekowych w ogólnej liczbie mieszkańców

Na podstawie danych z lat 2020–2024 dla Gminy Stary Sącz można wskazać następujące tendencje:

- systematycznie maleje udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym,
- zmniejsza się udział ludności w wieku produkcyjnym,
- rośnie udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym, co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności gminy.

2.2. Porównanie struktury demograficznej na przykładzie Gminy Grybów (gmina wiejska)

Postępujące zmiany w strukturze demograficznej dotyczą całego kraju. Dla porównania sytuacji w gminie Stary Sącz można porównać ją do zbliżonej rozmiarami gminy wiejskiej Grybów. Ze względu na brak kompletnych danych GUS za rok 2025 porównanie to dotyczyć będzie lat 2020 – 2024.

W latach tych obie gminy należały do największych jednostek samorządowych powiatu nowosądeckiego pod względem liczby mieszkańców, jednak ich sytuacja demograficzna kształtowała się nieco odmiennie.

Rok	Gmina Grybów	Gmina Stary Sącz
2020	25 191	23 537
2024	25 347	23 466
Zmiana 2020–2024	+156 (+0,6%)	-71 (-0,3%)

Tabela 3. Liczba ludności gmin Grybów i Stary Sącz w latach 2020 i 2024

Gmina Grybów utrzymała względnie stabilny wzrost liczby mieszkańców, natomiast w gminie Stary Sącz odnotowano niewielki spadek liczby ludności. Oznacza to, że Grybów wykazuje większą odporność na procesy depopulacyjne obserwowane w wielu gminach regionu. Wynikająca z tego struktura wieku mieszkańców jest jedną z najważniejszych różnic pomiędzy gminami. Średni wiek mieszkańców gminy Grybów (w roku 2024) wynosił 37,0 roku, zaś w Starym Sączu 39,2 roku. Według najnowszych dostępnych danych GUS, średni wiek mieszkańców powiatu nowosądeckiego wynosi 38,6 roku. Wartość ta odnosi się do stanu na 31 grudnia 2023 r., ponieważ GUS nie opublikował jeszcze wskaźnika średniego wieku dla stanu na koniec 2024 r. Średni wiek mieszkańców województwa małopolskiego za tenże rok wynosi 41,5 roku, zaś dla całego kraju średnia wynosi 42,7 roku. Mieszkańcy gminy Grybów są przeciętnie o ponad 2 lata młodszy niż mieszkańcy gminy Stary Sącz. Wskazuje to na korzystniejszą strukturę wieku. To zaś prowadzi do różnic we wskaźniku obciążenia demograficznego pokazującego relację między ludnością w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym.

Wskaźnik	Gmina Grybów	Gmina Stary Sącz	Ocena porównawcza
Średni wiek mieszkańców	37,0 lat	39,2 lat	Korzystniejsza sytuacja w gminie Grybów – mieszkańcy są przeciętnie młodszy.
Udział ludności w wieku produkcyjnym i mobilnym (18–44 lata)	63,7%	61,1%	Wyższy udział osób młodych i aktywnych zawodowo w gminie Grybów.

Wskaźnik	Gmina Grybów	Gmina Stary Sącz	Ocena porównawcza
Udział ludności w wieku produkcyjnym niemobilnym	36,3%	38,9%	W Starym Sączu większy udział starszych grup wieku produkcyjnego.
Tendencja demograficzna	Stabilna liczba mieszkańców, niewielki wzrost	Niewielki spadek liczby mieszkańców	Korzystniejszy trend w gminie Grybów.
Proces starzenia się ludności	Umiarkowany	Bardziej zaawansowany	Gmina Stary Sącz szybciej doświadcza starzenia demograficznego.
Potencjał rynku pracy	Wyższy	Nieco niższy	Grybów dysponuje większym zasobem młodszych pracowników.

Tabela 4. Porównanie wybranych wskaźników struktury wieku mieszkańców gmin Grybów i Stary Sącz (2024)

Wszystkie powyższe dane wskazują, że gmina Grybów charakteryzuje się młodszą strukturą wieku mieszkańców, większym udziałem osób w wieku produkcyjnym mobilnym oraz bardziej korzystnymi perspektywami demograficznymi niż gmina Stary Sącz. Z kolei w gminie Stary Sącz widoczne są silniejsze procesy starzenia się ludności, które w przyszłości mogą wpływać na rynek pracy oraz zwiększać zapotrzebowanie na usługi społeczne i zdrowotne.

Kończąc tą część należy podkreślić, że zmiany w trendach ludności dotyczą całego Powiatu Nowosądeckiego.

Rok	Liczba mieszkańców	Zmiana r/r
2020	214 511	–
2021	214 661	+150
2022	214 933	+272
2023	215 034	+101
2024	214 876	–158

Tabela 5. Trend ludności w powiecie nowosądeckim (2020–2025)

Powiat Nowosądecki utrzymuje liczbę mieszkańców na stosunkowo stabilnym poziomie (ok. 215 tys. osób), jednak od 2024 r. widoczny jest lekki trend spadkowy. Jednocześnie rośnie udział osób starszych, co jest zgodne z tendencjami demograficznymi obserwowanymi w większości regionów Polski.

3. Analizy jakościowe

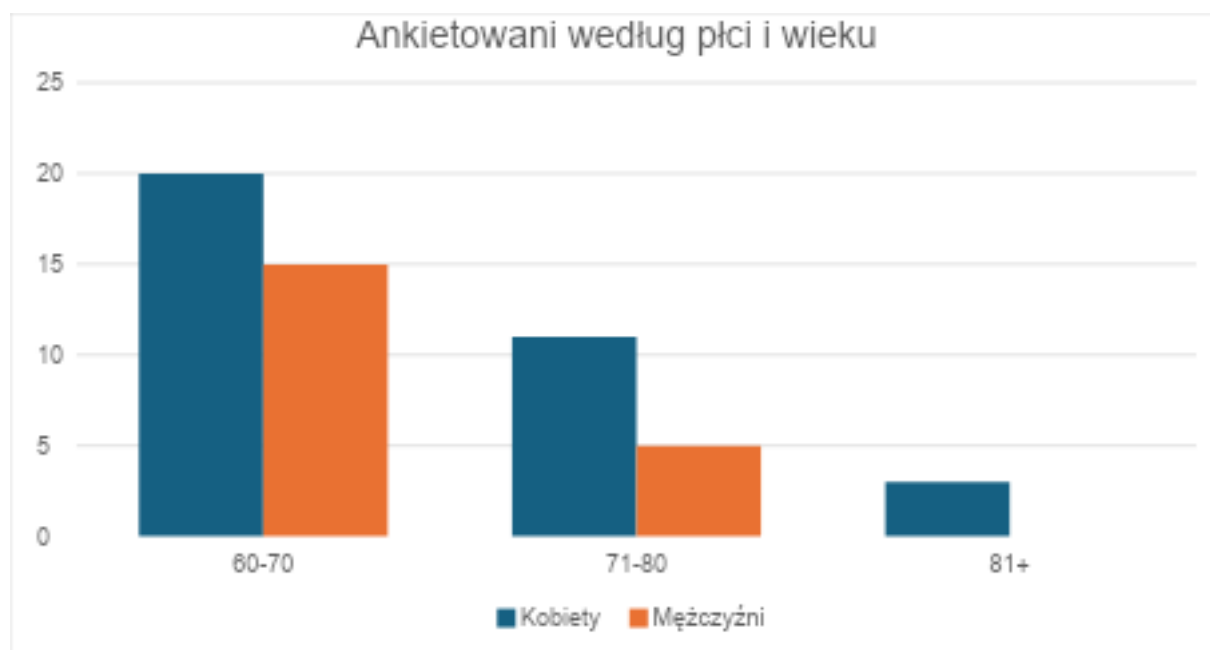
Jak wspomniano we wstępie do niniejszej części pracy badania jakościowe potrzeb seniorów Gminy Stary Sącz przeprowadzono dwukrotnie. Pierwsza analiza potrzeb seniorów przeprowadzona przez Centrum Usług Społecznych wskazała, że największymi trudnościami w funkcjonowaniu seniorów w gminie dotyczyły dostępu do placówek rehabilitacyjnych, trudności finansowych, samotności oraz braku poczucia bycia potrzebnym. Rehabilitacja została oceniona jako raczej duży lub zdecydowanie duży problem przez 162 osoby, co podkreśla istotne trudności w dostępie do tych usług. Problemy finansowe wskazało 154 respondentów, co może wskazywać na wyzwania związane z kosztami leczenia i codziennego utrzymania. Samotność oraz brak poczucia bycia potrzebnym również uzyskały wysokie wyniki, odpowiednio 147 i 131 wskazań, co może świadczyć o ograniczonej integracji społecznej seniorów.

Wyniki pierwszego badania wskazują, że mieszkańcy za najważniejsze działania na rzecz osób starszych uznają poprawę dostępu do ochrony zdrowia. Najczęściej wskazywano lepszy dostęp do lekarzy specjalistów (73,3%) oraz zwiększenie dostępności rehabilitacji (62,8%). Istotne znaczenie przypisano również rozwojowi usług opiekuńczych (35,3%), organizacji czasu wolnego dla seniorów (33,4%) oraz opieki wytchnieniowej (27,0%). Rzadziej wskazywano potrzebę likwidacji barier architektonicznych (12,4%) czy organizacji szkoleń (14,3%). Wyniki potwierdzają, że mieszkańcy oczekują przede wszystkim rozwoju usług zdrowotnych, opiekuńczych i wspierających samodzielność osób starszych.

Wykres 1. Najważniejsze działania na rzecz osób starszych i ich rodzin (CUS)

Druga ze wspomnianych diagnoz została przeprowadzona na przełomie 2025 i 2026 r. celem aktualizacji danych koniecznych do realizacji projektu pn. „Samorząd Przyjazny Seniorom”.

Wykres 2. Ankietowani według płci i wieku

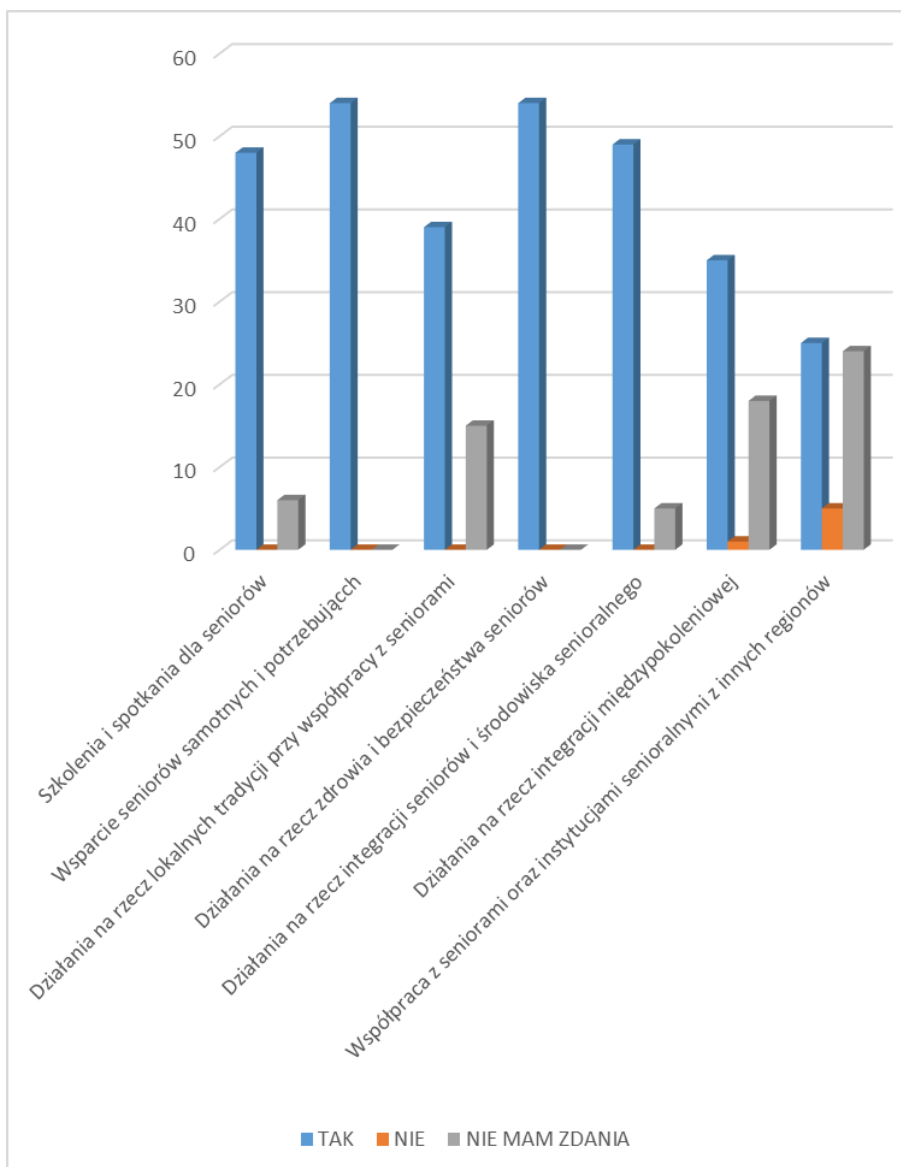
W diagnozie wzięło udział 54 osoby z terenu Gminy Stary Sącz, głównie przedstawiciele stowarzyszeń zrzeszających seniorów (np. Uniwersytet Trzeciego Wieku). Ankieta dostępna była także na terenie tutejszego Urzędu Miejskiego.

Na pytanie o ocenę działań na rzecz seniorów zdecydowana większość (33 osoby) wypowiedziały się „raczej dobrze”. Odbiór działań gminy na rzecz grup senioralnych nie spotkał się ze zdecydowanie negatywnym odbiorem.

Zdecydowanie źle	Raczej źle	Nie mam zdania	Raczej dobrze	Zdecydowanie dobrze
0	0	10	33	11

Tabela 6. Ocena działań Gminy na rzecz seniorów

Ciekawe spojrzenie na sytuację rzucają odpowiedzi na pytanie „Jakie działania na rzecz seniorów, według Pani/Pana, powinny być realizowane na terenie gminy Stary Sącz?”

Wykres 3. Działania na rzecz seniorów

Dodatkowo Seniorzy wskazywali, że na terenie Gminy Stary Sącz powinny być realizowane działania z zakresu m.in.: pomocy przy załatwianiu spraw urzędowych online, pomocy w transporcie seniorów do ośrodka zdrowia, poszerzenia dostępu do wydarzeń kulturalnych, dopłat do rachunków, umożliwienia seniorom np. czytania dzieciom książek w bibliotece, poprawienia dostępu do specjalistów (medycznych).

Za najważniejsze do poprawy jakości życia seniorów obszary działania ankietowani uznali przede wszystkim kwestie związane z bezpieczeństwem w miejscu zamieszkania, zdrowiem i opieką w miejscu zamieszkania. Za najmniej istotne uznali kwestie związane z edukacją i mieszkalnictwem.

	Bezpieczeńst wo ekonomiczne	Zdrowi e	Opieka w miejscu zamieszkan ia	Bezpieczeńst wo w miejscu zamieszkania	Czas wolny	Edukacj a	Mieszkalnict wo
Bardzo ważny	34	52	49	53	43	15	17
Ważny	15	2	3	1	9	14	18
Nie mam zdania	5	0	2	0	2	19	19
Mało ważny	0	0	0	0	0	1	0
Nieważny	0	0	0	0	0	5	0

Tabela 7. Obszary działania na rzecz seniorów

4. Wnioski i rekomendacje

Rekomendacje dla programu transgranicznego prezentuje Ekspert Strategiczny.

Przeprowadzone badania potrzeb seniorów zamieszkujących Gminę Stary Sącz wskazują, że sytuacja osób starszych jest złożona i wymaga podejmowania wielokierunkowych działań odpowiadających zarówno na potrzeby zdrowotne, społeczne, jak i opiekuńcze. Analiza wyników dwóch diagnoz, zrealizowanych na przestrzeni, pozwala zauważyć spójność zgłaszanych problemów oraz oczekiwań seniorów wobec działań podejmowanych przez samorząd lokalny.

Wyniki pierwszej diagnozy wskazały, że do najistotniejszych problemów osób starszych należą trudności w dostępie do usług rehabilitacyjnych, problemy finansowe, samotność oraz brak poczucia bycia potrzebnym. Są to obszary, które bezpośrednio wpływają na jakość życia seniorów, ich samodzielność oraz dobrostan psychiczny. Szczególnie niepokojące są wysokie wskazania dotyczące samotności i poczucia wykluczenia społecznego, które mogą prowadzić do pogorszenia stanu zdrowia psychicznego, ograniczenia aktywności społecznej oraz zmniejszenia uczestnictwa w życiu lokalnej wspólnoty.

Jednocześnie druga diagnoza pokazuje, że działania podejmowane przez gminę są oceniane przez seniorów pozytywnie. Większość respondentów uznała je za raczej dobre lub zdecydowanie dobre, co świadczy o dostrzeganiu przez mieszkańców wysiłków samorządu na rzecz poprawy jakości życia osób starszych. Pozytywna ocena nie oznacza jednak pełnego zaspokojenia potrzeb tej grupy. Wręcz przeciwnie – seniorzy wskazali szereg działań, które powinny zostać rozwinięte lub wprowadzone w najbliższych latach.

Za najważniejsze obszary wymagające wsparcia uznano zdrowie, opiekę w miejscu zamieszkania oraz bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania. Oznacza to, że seniorzy oczekują przede wszystkim działań umożliwiających jak najdłuższe pozostanie w swoim środowisku lokalnym, przy jednoczesnym zapewnieniu odpowiedniej opieki, wsparcia zdrowotnego

i poczucia bezpieczeństwa. Wskazuje to na potrzebę dalszego rozwijania usług środowiskowych oraz rozwiązań wspierających niezależne funkcjonowanie osób starszych.

Istotnym wnioskiem płynącym z badania jest również potrzeba poprawy dostępności do specjalistycznych usług medycznych i rehabilitacyjnych. Problemy te były wskazywane zarówno w pierwszej, jak i drugiej diagnozie, co potwierdza ich trwały charakter. W związku z procesem starzenia się społeczeństwa należy zakładać, że zapotrzebowanie na tego typu usługi będzie systematycznie rosło.

Zwraca uwagę także potrzeba zwiększenia wsparcia w zakresie transportu oraz korzystania z usług cyfrowych. Seniorzy wskazywali trudności związane z dotarciem do placówek zdrowotnych oraz załatwianiem spraw urzędowych online. Oznacza to konieczność podejmowania działań ograniczających wykluczenie komunikacyjne i cyfrowe osób starszych.

Ważnym aspektem jest również wzmacnianie aktywności społecznej seniorów. Wyniki badań wskazują, że osoby starsze chcą angażować się w życie lokalnej społeczności i pełnić użyteczne role społeczne. Przykładem są postulaty dotyczące możliwości udziału w działaniach międzypokoleniowych, takich jak czytanie dzieciom książek czy udział w inicjatywach społecznych. Tego typu działania nie tylko przeciwdziałają samotności, ale także wzmacniają więzi społeczne i poczucie sprawczości seniorów.

W związku z powyższym rekomenduje się dalszy rozwój usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i opiekuńczych świadczonych w środowisku lokalnym, zwiększenie dostępności transportu dla osób starszych, rozwijanie działań wspierających bezpieczeństwo seniorów oraz rozszerzenie oferty aktywizacji społecznej i kulturalnej. Zasadne jest także prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie kompetencji cyfrowych oraz tworzenie punktów wsparcia pomagających seniorom w korzystaniu z usług elektronicznych.

Rekomenduje się również rozwijanie inicjatyw integracyjnych i międzypokoleniowych, które będą przeciwdziałać samotności oraz wzmacniać aktywność społeczną osób starszych. W perspektywie kolejnych lat szczególnego znaczenia nabiera rozwój lokalnej polityki senioralnej opartej na regularnym monitorowaniu potrzeb mieszkańców oraz dostosowywaniu oferty wsparcia do zmieniającej się sytuacji demograficznej. Pozwoli to skuteczniej odpowiadać na wyzwania związane ze starzeniem się społeczeństwa i budować gminę przyjazną osobom starszym.

III. Agenda Polityki Senioralnej

1. Cele strategiczne i krótkookresowe

Cel strategiczny: Definiuje Ekspert Główny

Cele krótkoterminowe:

1. Działania na rzecz promocji profilaktyki zdrowotnej
2. Działania na rzecz szeroko pojętego bezpieczeństwa seniorów

3. Działania na rzecz promocji aktywnego spędzania czasu wolnego

2. Matryca priorytetów i działań wdrożeniowych

Wyznaczone w tej części kierunki działań na rzecz osób starszych w Gminie Stary Sącz wskazują przedsięwzięcia, które będą realizowane w celu poprawy jakości życia seniorów. Został opracowany w odpowiedzi na zmieniającą się strukturę demograficzną oraz rosnącą liczbę mieszkańców w wieku 60+, których potrzeby wymagają kompleksowego i skoordynowanego wsparcia ze strony samorządu oraz lokalnych instytucji.

Plan działań koncentruje się na czterech kluczowych obszarach mających największy wpływ na codzienne funkcjonowanie osób starszych: zdrowiu, opiece w miejscu zamieszkania, bezpieczeństwie w środowisku zamieszkania oraz aktywnym spędzaniu czasu wolnego. W każdym z tych obszarów określono realne cele, działania oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację.

Szczególny nacisk położono na działania, które odpowiadają na rzeczywiste potrzeby seniorów mieszkających na terenie gminy. W zakresie ochrony zdrowia planowane są spotkania z lekarzami, dietetykami i rehabilitantami promujące zdrowy styl życia oraz profilaktykę chorób wieku starszego. W obszarze opieki rozwijane będą usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania, a także wsparcie dla rodzin i opiekunów osób starszych poprzez organizację szkoleń i działań edukacyjnych.

Istotnym elementem planu jest poprawa bezpieczeństwa seniorów. Zakłada się wdrożenie programu „Koperta Życia”, organizację szkoleń z zakresu bezpieczeństwa osobistego i cyberbezpieczeństwa oraz prowadzenie działań służących identyfikacji i ograniczaniu zagrożeń w przestrzeni publicznej. Równocześnie rozwijana będzie oferta aktywności społecznej, kulturalnej i rekreacyjnej, tak aby seniorzy z każdej części gminy mieli możliwość uczestniczenia w wydarzeniach integracyjnych, edukacyjnych i prozdrowotnych.

Realizacja działań będzie możliwa dzięki współpracy Urzędu Miejskiego w Starym Sączu, Centrum Usług Społecznych, placówek ochrony zdrowia, Centrum Kultury i Sztuki im. Ady Sari, Uniwersytetu Trzeciego Wieku, Kół Gospodyń Wiejskich, Klubów Seniora, Policji, jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych oraz organizacji społecznych. Wspólne działania tych podmiotów pozwolą stworzyć system wsparcia odpowiadający na potrzeby osób starszych oraz zwiększyć ich bezpieczeństwo, aktywność i samodzielność.

Realizacja przedstawionego planu ma przyczynić się do budowania Gminy Stary Sącz jako miejsca przyjaznego seniorom, w którym osoby starsze mogą

bezpiecznie mieszkać, korzystać z dostępnych usług, rozwijać swoje zainteresowania i aktywnie uczestniczyć w życiu lokalnej społeczności. Dokument stanowi jednocześnie podstawę do dalszego rozwoju polityki senioralnej oraz podejmowania kolejnych inicjatyw odpowiadających na zmieniające się potrzeby mieszkańców.

A. Obszar I. BEZPIECZEŃSTWO EKONOMICZNE

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze bezpieczeństwa ekonomicznego:

- ochrona i poprawa sytuacji materialnej osób starszych,
- promowanie i wspieranie aktywności ekonomicznej seniorów i ich samodzielności ekonomicznej.

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
Zatrudnienie i Dochody: • Kontynuacja pracy zawodowej. • Aktywizacja zawodowa. • Zatrudnienie dorywcze/Elastyczne formy zatrudnienia • Wsparcie aktywności i samodzielności ekonomicznej seniorów.	• Nie dotyczy	• Nie dotyczy
Informacja i edukacja	• Nie dotyczy	• Nie dotyczy

B. Obszar II. ZDROWIE

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze zdrowia:

- promocja zdrowego starzenia się;
- przeciwdziałanie przedwczesnemu starzeniu się/negatywnym skutkom starzenia się;
- przeciwdziałanie/opóźnianie momentu wystąpienia niesamodzielności;

- działania na rzecz funkcjonowania w dotychczasowym środowisku życia osób starszych/zwiększanie szans na życie osób starszych w dotychczasowym środowisku zamieszkania

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
Profilaktyka zdrowotna i promocja zdrowia	• Spotkania ze specjalistami upowszechniające wiedzę z zakresu zdrowego trybu życia, spotkania ze specjalistami, np. dietetykami, rehabilitantami,	• Centrum Usług Społecznych, • Urząd Miejski w Starym Sączu, • Ośrodek Zdrowia w Starym Sączu oraz pozostałe ośrodki zdrowia na terenie Gminy
Wsparcie medyczno-socjalne dla osób z zaburzeniami poznawczymi	• Nie dotyczy	• Nie dotyczy
Opieka geriatryczna i rehabilitacja	• Kontynuacja działań Centrum Usług Społecznych oraz placówek dziennego wsparcia, które zapewniają pomoc opiekuńczą, terapeutyczną i aktywizującą osobom starszym wymagającym wsparcia	• CUS • DPS • NZOZ REHAN

C. Obszar III: OPIEKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze OPIEKA W MIEJSCU ZAMIESZKANIA:

- wspieranie seniora w miejscu zamieszkania,
- optymalny dobór typu i trybu opieki do potrzeb seniora,
- wspieranie nieformalnych opiekunów osób starszych.

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
Organizacja dziennych form opieki	• Dalsze wspieranie działań Dziennego	• Urząd Miejski w Starym Sączu,

	Domu Seniora w Starym Sączu Dokończenie budowy i uruchomienie nowoczesnego Domu Pomocy Społecznej	- Centrum Usług Społecznych, - Lokalna Grupa Działania „Brama Beskidu”
Usługi opiekuńcze i specjalistyczne	Zwiększenie liczby seniorów objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania poprzez rozszerzenie usług opiekuńczych; wolontariat sąsiedzki;	- Centrum Usług Społecznych, - Urząd Miejski w Starym Sączu, - Rodzina i otoczenie seniora
Wsparcie opiekunów rodzinnych (i innych nieformalnych)	Organizacja zajęć doskonalących dla opiekunów osób starszych (zarówno członków rodziny jak i opiekunów nieformalnych)	- Centrum Usług Społecznych, - Ośrodki zdrowia na terenie Miasta i Gminy
Bank czasu wolnego, centrum wolontariatu	Nie dotyczy	Nie dotyczy
Udostępnianie sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego	Kontynuacja działań umożliwiających wypożyczanie sprzętu rehabilitacyjnego i medycznego osobom potrzebującym	- Centrum Usług Społecznych - PFRON

D. Obszar IV: BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze BEZPIECZEŃSTWO W ŚRODOWISKU ZAMIESZKANIA:

- poprawa poziomu bezpieczeństwa osób starszych w środowisku zamieszkania;
- ukształtowanie nawyków i zachowań osób starszych sprzyjających ich osobistemu bezpieczeństwu.

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
System wspierania bezpieczeństwa osób starszych	Uruchomienie gminnego programu „Koperta Życia” dedykowanego	Centrum Usług Społecznych,

	seniorom i osobom samotnym. Zgodnie z założeniami programu koperta taka powinna zawierać najważniejsze informacje dot. Stanu zdrowia i lekarstw przyjmowanych przez seniora. Ma znajdować się w miejscu dostępnym dla służb medycznych (np. lodówka). Ograniczenie zagrożeń i poprawa poczucia bezpieczeństwa poprzez: przeprowadzenie audytu bezpieczeństwa we wszystkich sołectwach gminy	- Policja, - Jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, - Koła Gospodyń Wiejskich
Pobudzenie i włączenie osób starszych w działania na rzecz bezpieczeństwa w lokalnych społecznościach	Wspieranie seniorów w zdobywaniu i poszerzaniu wiedzy z zakresu bezpieczeństwa osobistego i cyberbezpieczeństwa	
Działania informacyjno – wspierające	Srebrna Linia – telefoniczny punkt informacyjny dla Seniorów. Planuje się utworzenie specjalnej linii telefonicznej dedykowanej Seniorom i ich sprawom	Centrum Usług Społecznych

E. Obszar V: CZAS WOLNY

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze CZAS WOLNY:

- podtrzymanie lub wywoływanie aktywności osób starszych,
- przeciwdziałanie alienacji społecznej starszych mieszkańców,
- wykorzystanie kapitału ludzkiego i społecznego seniorów.

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
Aktywność kulturalna	• Utworzenie lub rozwinięcie oferty aktywności senioralnej w każdej części gminy celem zwiększenia udziału seniorów w wydarzeniach społeczno- kulturalnych.	• Centrum Usług Społecznych, • Centrum Kultury i Sztuki im. Ady Sari, • UTW, • Kola Gospodyń Wiejskich, • Kluby Seniora
Aktywność społeczna		
Aktywność turystyczna i rekreacyjna		
Aktywność fizyczna		

F. Obszar VI: EDUKACJA

Szczegółowe cele wsparcia społecznego w obszarze EDUKACJI:

- zapewnienie osobom starszym – niezależnie od stanu zdrowia fizycznego i poziomu wykształcenia – możliwości uczestnictwa w edukacji;
- podtrzymywanie dotychczasowych kompetencji i wsparcie w nabywaniu nowych; zarówno w zakresie tzw. kompetencji twardych, jak i miękkich;
- wspieranie uczenia się przez całe życie.

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
Osoby zdolne i niezdolne do samodzielnego funkcjonowania	• Nie dotyczy	• Nie dotyczy

G. Obszar VII: MIESZKALNICTWO

Uwaga! Ten obszar strategicznego działania wypełniany jest w zależności od tego, co wynika z przeprowadzonej analizy danych dotyczących warunków życiowych (mieszkaniowych, rodzinnych i zdrowotnych) osób starszych w danej Wspólnocie lokalnej Partnera.

Szczegółowe cele w obszarze mieszkalnictwa:

- dostosowanie warunków mieszkaniowych do zróżnicowanych potrzeb osób starszych, umożliwiającym im jak najdłuższe pozostawanie we własnym środowisku zamieszkania;

- udostępnienie nowoczesnych technologii ułatwiających samodzielne życie oraz wspierających ich opiekunów nieformalnych.

Dziedzina	Działania	Realizatorzy
Tradycyjne mieszkania osób starszych	• Nie dotyczy	• Nie dotyczy
Mieszkania serwisowane		
Mieszkania typu co-housing		
Mieszkania chronione		
System informacji przestrzennej		
Innowacyjne rozwiązania informacyjno-technologiczne		

3. Mierniki osiągnięcia sukcesu

Przykładowe mierniki osiągnięcia sukcesu dla poszczególnych obszarów:

Obszar 1. Bezpieczeństwo ekonomiczne

- Nie dotyczy

Obszar 2. Zdrowie

- Liczba seniorów uczestniczących w programach profilaktycznych
- Liczba zorganizowanych działań prozdrowotnych (badania, konsultacje, warsztaty)
- Odsetek seniorów uczestniczących regularnie w zajęciach aktywności fizycznej (%)

Obszar 3. Opieka w miejscu zamieszkania

- Liczba seniorów objętych usługami opiekuńczymi w miejscu zamieszkania
- Liczba seniorów korzystających z teleopieki
- Liczba godzin usług opiekuńczych świadczonych rocznie

Obszar 4. Bezpieczeństwo w środowisku zamieszkania

- Liczba seniorów uczestniczących w szkoleniach dotyczących bezpieczeństwa
- Liczba przeprowadzonych audytów bezpieczeństwa przestrzeni publicznej
- Odsetek seniorów deklarujących poczucie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (%)

Obszar 5. Czas wolny

- Liczba wydarzeń integracyjnych i kulturalnych skierowanych do seniorów
- Liczba seniorów uczestniczących w zajęciach i wydarzeniach
- Liczba funkcjonujących grup, klubów i kół zainteresowań dla seniorów

Obszar 6. Edukacja

- Nie dotyczy

Obszar 7. Mieszkalnictwo

- Nie dotyczy

Dodatkowo rekomenduje się monitorowanie wskaźników rezultatów na poziomie całego programu:

- Odsetek seniorów zadowolonych z jakości życia w gminie (%).
- Odsetek seniorów deklarujących aktywne uczestnictwo w życiu społecznym (%).
- Odsetek seniorów deklarujących poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego, zdrowotnego i społecznego (%).

Tak skonstruowany zestaw wskaźników pozwoli na coroczne monitorowanie postępów realizacji polityki senioralnej Gminy Stary Sącz oraz ocenę skuteczności podejmowanych działań.

4. Sposób zarządzania wdrażaniem Polityki Senioralnej.

Wdrażanie Polityki Senioralnej Gminy Stary Sącz będzie realizowane w modelu partnerskim, opartym na współpracy samorządu gminnego, jednostek organizacyjnych, instytucji publicznych, organizacji pozarządowych, podmiotów ochrony zdrowia oraz środowiska senioralnego. Koordynację działań prowadzić będzie Urząd Miejski w Starym Sączu we współpracy Centrum Usług Społecznych, odpowiedzialnym za bieżący monitoring realizacji celów, współpracę z partnerami oraz gromadzenie danych niezbędnych do oceny efektów Programu.

Poszczególni partnerzy realizują zadania wynikające z zakresu swoich kompetencji i zasobów organizacyjnych. Każdy podmiot odpowiedzialny za realizację działań prowadzi własną dokumentację, monitoruje osiągnięte rezultaty oraz przekazuje informacje dotyczące postępów wdrażania do koordynatora Programu. Działania realizowane są zgodnie z rocznymi planami pracy oraz harmonogramami uwzględniającymi potrzeby seniorów i możliwości organizacyjne partnerów.

Ewaluacja Programu prowadzona będzie na podstawie przyjętych wskaźników produktu i rezultatu. Ocenie podlegać będą m.in. liczba uczestników działań, zakres świadczonych usług, poziom aktywności społecznej seniorów oraz stopień osiągnięcia założonych celów. Monitoring realizowany będzie w sposób ciągły, natomiast podsumowanie efektów nastąpi w formie corocznego raportu przygotowywanego przez koordynatora Programu. Wyniki monitoringu i ewaluacji będą wykorzystywane do aktualizacji działań oraz dostosowywania oferty wsparcia do zmieniających się potrzeb osób starszych.

Sprawozdawczość z realizacji Programu prowadzona będzie w cyklu rocznym. Partnerzy przekazują informacje o zrealizowanych działaniach, osiągniętych wskaźnikach oraz napotkanych trudnościach. Na tej podstawie przygotowywane będzie zbiorcze sprawozdanie przedstawiane Burmistrzowi Starego Sącza oraz Radzie Miejskiej.

Informowanie, upowszechnianie i promowanie Programu odbywać się będzie za pośrednictwem strony internetowej gminy, mediów społecznościowych, lokalnych mediów, biuletynów informacyjnych, tablic ogłoszeń oraz bezpośrednich spotkań z mieszkańcami. Szczególna uwaga zostanie poświęcona dotarciu do seniorów zagrożonych wykluczeniem społecznym i cyfrowym. W działania promocyjne zaangażowani będą również partnerzy Programu, organizacje społeczne, placówki kultury, parafie oraz Gminna Rada Seniorów. Dzięki temu możliwe będzie zwiększenie świadomości społecznej dotyczącej polityki senioralnej oraz aktywizowanie mieszkańców do udziału w proponowanych inicjatywach.

5. Spis tabel i wykresów.

Tabela 1. Struktura demograficzna Miasta i Gminy Stary Sącz

Tabela 2: Procentowy udział grup wiekowych w ogólnej liczbie mieszkańców

Tabela 3. Liczba ludności gmin Grybów i Stary Sącz w latach 2020 i 2024

Tabela 4. Porównanie wybranych wskaźników struktury wieku mieszkańców gmin Grybów i Stary Sącz (2024)

Tabela 5. Trend ludności w powiecie nowosądeckim (2020–2025)

Tabela 6. Ocena działań Gminy na rzecz seniorów

Tabela 7. Obszary działania na rzecz seniorów

Wykres 1. Najważniejsze działania na rzecz osób starszych i ich rodzin (CUS)

Wykres 2. Ankietowani według płci i wieku

Wykres 3. Działania na rzecz seniorów